

Van: DGPZ

datum: 8 oktober 1964

Aan: M via S

Onderwerp: Politieke samenwerking Europa.

Nu de gedachtenvorming door de initiatieven van Europese partnerlanden op het gebied van een Europese samenwerking terzake van de buitenlandse politiek opnieuw in beweging is geraakt, kunnen deze als volgt worden getoetst aan de hoofdlijnen van het tot dusver door Nederland gevoerde buitenlandse beleid.

A. De situatie van het ogenblik.

Sinds de oprichting van de Europese Gemeenschappen is door de zes lid-staten als uitgangspunt voor de politieke samenwerking in Europees verband aanvaard de duurzame vervlechting van economische belangen. Deze "solidarité de fait" kan slechts langs de weg der geleidelijkheid worden bereikt. Zolang een dergelijke belangengemeenschap nog geen realiteit is en gezien de bestaande fundamentele verschillen over de hoofdpunten van het buitenlands beleid, kunnen slechts bij uitzondering gemeenschappelijke standpunten worden verwacht.

B. De ideeën van Spaak en Erhard.

Van Belgische en Duitse zijde wordt aan ideeën gewerkt om de in het verleden reeds gehouden consultaties tussen de Zes over buitenlandse politiek wederom op te vatten en een begin te geven van institutionalisering.

Aan overleg over de buitenlandse politiek heeft Nederland in NAVO en WEU volle medewerking verleend. Na aarzeling is het ook akkoord gegaan met de periodieke consultaties van de Zes. De Duitse en Belgische hoofdgedachte, t.w. regelmatige consultaties van de zes Ministers van Buitenlandse Zaken zouden derhalve niets nieuws betekenen, terwijl daarvan uiteraard ook niet meer "succes" dan in het verleden zou mogen worden verwacht.

Naar Nederlands inzicht zou een nieuwe vorm van samenwerking op het gebied van het buitenlands beleid van de deelnemende landen, wil deze tot positief resultaat leiden, in elk geval aan twee vereisten moeten voldoen. Deze zou (a) een open karakter moeten hebben, (b) supranationaal en democratisch moeten zijn.

Het idee van Minister Spaak voldoet niet aan deze vereisten. Immers, gezien de voorgestelde proefperiode van drie jaar zou deelname van het Verenigd Koninkrijk tijdens de proefperiode zijn uitgesloten, terwijl ook geen enkele zekerheid zou bestaan, dat daarna een bevredigende toetredingsclausule in het definitieve verdrag zou worden opgenomen.

huid-uitgave

Van:

datum: 8 oktober 1964

Aan:

-2-

Onderwerp:

De door Minister Spaak voorgestelde Commissie van Drie Wijze Mannen is in feite niet supranationaal noch democratisch, aangezien aan die Commissie geen enkele reële bevoegdheid wordt gegeven (noch ook een dergelijke bevoegdheid voor de toekomst in het vooruitzicht wordt gesteld), terwijl de Drie Wijze Mannen aan geen enkele vorm van democratische controle zouden zijn onderworpen. Overigens zou het vertrouwen van telkens drie regeringen zwaar op de proef worden gesteld, wanneer zij aanbevelingen zouden ontvangen waaraan slechts Wijze Mannen van de nationaliteit van andere lid-staten hebben medegewerkt.

Ook de ideeën van Bondskanselier Erhard houden geen zekerheid in, dat het V.K. wordt ingeschakeld op het moment dat het daartoe de wens te kennen geeft. Het eventuele secretariaat zou evenmin supranationale en democratische waarborgen bevatten.

C. Mogelijk Nederlands initiatief.

Gezien het bovenstaande kan de vraag worden gesteld of het nuttig zou zijn een Nederlandse bijdrage tot de gedachtenvorming te formuleren. - Op het gebied van de buitenlandse politiek zouden de toekomstige consultaties tussen de Ministers van Buitenlandse Zaken van de Zes zonder een bijzondere stimulans geen grotere vruchten dan in het verleden afwerpen. Het enige orgaan dat thans in aanmerking komt om een dergelijke stimulerende rol te vervullen is het Europees Parlement. Niet alleen zou het Parlement de zo noodzakelijke impetus geven aan de politieke samenwerking tussen de zes regeringen, maar tevens zou door de directe inschakeling van dit Parlement worden voldaan aan de - ook in het verband van de economische integratie gebleken - noodzaak de samenwerking van meet af aan democratisch in te richten.*)

Het overleg over het buitenlands beleid met het Europees Parlement zou men als volgt kunnen zien. Een gemengde commissie voor de buitenlandse politiek, bestaande uit leden van het Europees Parlement enerzijds en Staatssecretarissen van de lid-staten anderzijds, zou het overleg voorbereiden, dat in een regelmatig

- terugkerend -

*) Hiermede wordt een nauwe aansluiting verkregen met de verklaring van de zes regeringen van 18 juli 1961 te Bonn: "ils ont décidé d'associer davantage l'opinion publique à l'effort entreprise en invitant l'Assemblée parlementaire européenne à étendre aux domaines nouveaux avec la collaboration des Gouvernements, le champ de ses délibérations."

Van:

datum: 8 oktober 1964

Aan:

-3-

Onderwerp:

terugkerend colloquium tussen de Ministers van Buitenlandse Zaken enerzijds en de plenaire vergadering van het Europees Parlement anderzijds zou worden gehouden. Het Europees Parlement zou zijn opvattingen vervolgens kunnen neerleggen in aan de regeringen van de lid-staten gerichte moties, welke op hun beurt zouden kunnen leiden tot concrete beleidsafspraken tussen de Ministers van Buitenlandse Zaken. Het overleg zou moeten zijn gericht op het buitenlands beleid, zonder dat een discussie over de consequenties hiervan op de gebieden van de defensie en de cultuur onmogelijk wordt gemaakt. Voornoemde gemengde commissie vormt dus de motor van de activiteiten in dit verband. Deze verregaande mate van inschakeling van het Europees Parlement gaat vanzelfsprekend uit van de veronderstelling, dat de regeringen zich nu reeds bereid verklaren de in de Europese Verdragen in het vooruitzicht gestelde rechtstreekse verkiezingen in de nabije toekomst te realiseren.

Vastgelegd zou moeten worden, dat deze nieuwe vorm van politieke samenwerking op geen enkele wijze de bestaande bevoegdheden van de Europese Gemeenschappen en van de NAVO aantast.

Het andere beginsel van het Nederlands buitenlandse beleid betreft de zekerstelling van het open karakter van de tussen de Zes bestaande vormen van integratie en samenwerking.

De oplossing die hiervoor wordt gekozen zal ook beslissend zijn voor de juridische vorm van de politieke samenwerking.

1) Bij inschakeling van het V.K. zijn twee mogelijkheden denkbaar:

- a. Overeenkomstig bovenstaand systeem wordt het Europees Parlement uitgebreid met Britse Parlementariërs. Ook zullen Ministers en Staatssecretarissen van het V.K. aan de zijde van de regeringen hun rol moeten vervullen.

Deze oplossing spreekt het meeste aan en geeft een binding met de Gemeenschappen.

Een nadeel is de zware en tijdrovende procedure voor de totstandbrenging van een in dit geval noodzakelijk verdrag.

- b. Een andere mogelijkheid is om het bovenstaande systeem te realiseren, niet met het Europees Parlement maar met de WEU-Assemblée.

Wanneer het Nederlands initiatief uitgaat van de gedachte dat de Britten aan de uitwerking van de plannen van het begin af aan dienen mede te werken, geeft de WEU-structuur hiervoor de beste garantie.

Van:

datum: 8 oktober 1964

Aan:

-4-

Onderwerp:

Een voordeel is ook dat hiertoe waarschijnlijk geen verdragswijziging nodig zal zijn. Een nadeel ligt in het feit, dat de WEU-Assemblée in de publieke opinie en bij enkele andere regeringen minder aanspreekt in vergelijking met het Europees Parlement.

- 2) Bij een aanvankelijk tot de Zes beperkte samenwerking zijn er ook twee mogelijkheden:
 - a. De zes Ministers van de EEG-landen - in het kader van de Raad bijeen - nemen een resolutie aan, waarbij de samenwerking wordt geregeld. Hetzelfde geldt voor het Europees Parlement. Een dergelijke resolutie zal echter de toetreding van het V.K. met alle consequenties van dien niet kunnen waarborgen.
 - b. De samenwerking wordt geregeld in een verdrag, waarin ook een toetredingsclausule is opgenomen, welke het veto van een der deelnemende landen uitsluit. Dit verdrag zou vóór ratificatie voorlopig van toepassing kunnen worden verklaard, waarmee zou worden tegemoet gekomen aan de aandrang van andere regeringen tot snel handelen.

h
2

Punten voor een Nederlands initiatief inzake politieke samenwerking.

De samenwerking zou betrekking moeten hebben op het buitenlands beleid van de deelnemende landen. De kern van het voorstel dient te zijn dat een supranationaal element wordt gecreëerd dat kan worden voorgesteld als de basis voor een toekomstig verenigd Europa. Als zodanig komt niet in aanmerking de door Spaak voorgestelde Commissie van Drie Wijze Mannen, die geen enkele eigen bevoegdheden zou krijgen en in feite ook in het geheel niet onafhankelijk zou zijn. Het enige orgaan dat thans in aanmerking komt om een onafhankelijke rol te vervullen is het Europese Parlement. Het overleg over het buitenlands beleid zal dan ook moeten worden gevoerd met en in het Parlement. Het dient te worden voorbereid door een gemengde commissie, bestaande uit Parlementsleden en ~~hoge ambtenaren~~ c.g. Staatssecretarissen van de Lidstaten. Deze commissie zal zowel een regelmatig terugkerend colloquium tussen de Ministers van Buitenlandse Zaken en het Europese Parlement kunnen voorbereiden alsook de consultaties tussen de Ministers die aan dit colloquium voer af zullen gaan. De gemengde commissie vormt dus de motor van de activiteiten. Het Parlement zal ⁱⁿ ~~resoluties~~ kunnen aannemen ^{waarin} en aanbevelingen aan de Lidstaten kunnen doen.

Op een of andere wijze zal moeten worden vastgelegd dat de bevoegdheden van de Europese Gemeenschappen en van de NAVO onaangetast blijven.

Nadat op deze wijze het supranationale en democratische element voldoende aandacht heeft gekregen, dient een oplossing te worden gevonden voor de toetreding van Engeland. De oplossing, die hiervoor wordt gevonden,

zal beslissend zijn voor de juridische vormgeving van de overeenkomst. De volgende problemen doen zich voor. Inschakeling van het Europese Parlement ligt voor de hand en zal ook het meeste aanspreken. Wil men echter de Engelse toetreding mogelijk maken, dan zal een verdrag nodig zijn om het Europese Parlement uit te breiden met Engelse vertegenwoordigers. Voorts stelt zich de vraag of men bij het Nederlandse initiatief dient uit te gaan van de gedachte dat de Engelsen aan de uitwerking van de plannen van het begin af aan dienen mede te werken. Doet men zulks dan ligt het voor de hand dat men het WEU-parlement inschakelt. Hiertoe ~~xxx~~ zal waarschijnlijk geen verdragwijziging nodig zijn. Gaat men echter uit van een aanvankelijke samenwerking à Six dan zijn er twee mogelijkheden:

- a. de zes Ministers van de E.E.G.-landen ~~xxxxx~~ en het Europese Parlement nemen ieder een resolutie aan, waarbij zij hun samenwerking regelen. Een dergelijke resolutie zal echter geen toetreding van Engeland met alle consequenties van dien kunnen voorzien;
- b. er wordt een verdrag tussen de Zes gesloten, waarin een toetredingsclausule wordt opgenomen, die een veto van één der deelnemende landen uitsluit. Dit verdrag zou vóór ratificatie voorlopig van toepassing kunnen worden verklaard, teneinde daarmee de wind uit de zeilen te nemen van diegenen, die terstond een aanvang willen maken met de politieke samenwerking.